

ירוסלב Jarosław

```
var DrawingManagerData = {"mapZoom":8,"mapCenter":["49.9633195032","22.8049922176"],"mapObjects":[{"title":"","type":"marker","coordinates":["50.0279442812","22.6868891902"]}]}; var
    GoogleMaps = { map: null, mapZoom: (DrawingManagerData == "" ? 4 :
        DrawingManagerData.mapZoom), mapCenter: (DrawingManagerData == "" ? new
            google.maps.LatLng(24.886436490787712, -70.2685546875) : new
                google.maps.LatLng(DrawingManagerData.mapCenter[0], DrawingManagerData.mapCenter[1])),
        existingAreas: (DrawingManagerData == "" ? "" : DrawingManagerData.mapObjects),
        renderedAreas: [], drawingManager: null, markerIcons: { "regular" : "http://icons.iconarchive.com/icons/icon-land/vista-map-markers/32/Map-Marker-Marker-Outside-Chartreuse-icon.png", "hovered" : "
http://icons.iconarchive.com/icons/icon-land/vista-map-markers/64/Map-Marker-Marker-Outside-Azure-icon.png"}, init: function() { //Define Map Center View var mapOptions = { zoom: this.mapZoom,
        center: this.mapCenter, mapTypeControlOptions: { mapTypes: [
            google.maps.MapTypeId.ROADMAP,google.maps.MapTypeId.TERRAIN,
            google.maps.MapTypeId.SATELLITE ] }, mapTypeId: google.maps.MapTypeId.TERRAIN }; this.map =
            new google.maps.Map(document.getElementById('map-canvas'), mapOptions); //draw existing areas
                this.drawExistingAreas(); }, drawExistingAreas: function() { for (var i in this.existingAreas) { //handle
                    polygons if ( this.existingAreas[i].type == "polygon" ) { var paths = []; for (var point in
                        this.existingAreas[i].coordinates) { paths.push(new google.maps.LatLng (
                            this.existingAreas[i].coordinates[point][0], this.existingAreas[i].coordinates[point][1] ) ); } var area =
                            new google.maps.Polygon({ paths: paths, strokeColor: '#FF0000', strokeOpacity: 0.8, strokeWeight:
                                2, fillColor: '#FF0000', fillOpacity: 0.35, title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type
                                    }); area.setMap(this.map); this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } //handle markers if (
                                        this.existingAreas[i].type == "marker" ) { var position = new
                                            google.maps.LatLng(this.existingAreas[i].coordinates[0][0], this.existingAreas[i].coordinates[0][1]);
                                                var marker = new google.maps.Marker({ position: position, icon: GoogleMaps.markerIcons.regular,
                                                    title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type }); marker.setMap(this.map);
                                                        this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } } }, drawLabel: function( object ) { var marker = new
                                                            MarkerWithLabel({ position: new google.maps.LatLng(object.coordinates[0][0],
                                                                object.coordinates[0][1]), map: this.map, labelContent: object.title, labelAnchor: new
                                                                    google.maps.Point(30, 20), labelClass: "drawing_manager_read_only_label", // the CSS class for the
                                                                        label labelStyle: {opacity: 1}, icon: "http://placeholder.it/1x1", visible: true }); } } jQuery(function() {
                                                                GoogleMaps.init(); });
                                                                    שם בפולנית: Jarosław
```

שם בגרמנית: Jaroslau

שם באוקראינית: Yaroslav

שם בעברית: ירוסלב

שם ביידיש: יארעסלאָוו (Yareslov)

השנה	כלל האוכלוסיה	יהודים	נתוני אוכלוסיה:
	(?)	מעל 4500	
	11422	4474	
	18065	4820	

	22660	5705
	23965	6154
	19973	6577
	22195	6272

[קישורים חיצוניים: ספר יזכור ירוסלב](#)
[ירוסלב ב-JewishGen](#)

הערות:

ירוסלב שוכנת על גדתו המערבית של נהר הסאן (San), אחד מיובליה של הויסלה, על הדרך המקשרת בין לבוב וקרקוב, כ-100 ק"מ מערבית ללבוב וכ-25 ק"מ צפונית לפשמישל. אין ידיעות ברורות על שנת ייסודה של העיר, אך שמה קשור ככל הנראה עם שמו של הנסיך הרוסי יארוסלב "החכם" (1019-1054). במהלך המאות ה-12 וה-13 נערכו מאבקים קשים בין הרוסים והפולנים על השליטה בחבל פשמישל, אשר הוכרעה בשנת 1340 לאחר כיבושו של המלך הפולני קז'ימיר הגדול (Wielki Kazimierz III), אשר העניק לה זכויות מקומיות של עיר, ואף סיפח אליה שטחים. בין השנים 1372-1378 קיבלה העיר זכויות חוקיות של עיר במודל מגדבורג, אשר סייע רבות לפיתוחה של העיר. במהלך המאות ה-15-16 סבלה העיר מפלישות של הוולאכים והטטארים ובשנת 1502 חרבה העיר כמעט כליל. אך למרות זאת, ירוסלב הפכה מהר מאוד למרכז כלכלי, ובעיקר הירידים הגדולים שבירוסלב אשר משכו אליהם סוחרים ממדינות רבות מספרד במערב ועד פרס במזרח. מיקומה הגיאוגרפי על הדרך המרכזית, ועל גדת נהר הסאן השפיעו על מעבר סחורות דרך העיר. בעיר התפתח ענף כלכלי של בניית דוברות להובלת תבואה וסחורות לירידים שבדאנציג (גדאנסק), וכן יבוא של סחורות מדאנציג. בראשית המאה ה-17 מנתה ירוסלב כ-3000 תושבים, אך בימי הירידים התקהלו בה כ-30,000 סוחרים. בשל כך, למרות פגעים רבים שפקדו את העיר מהלך המאה ה-17: מספר דליקות שכילו רכוש רב ונפש, מגיפות שהפילו חללים רבים, המשיך השגשוג הכלכלי של העיר עד למחצית השנייה של המאה ה-17. בשנת 1631 נמנו בעיר כ-11 או אפילו 20 איגודים מקצועיים בכ-24 תחומים שונים, ובתי מלאכה רבים. עם זאת, החל מן המחצית השנייה של המאה ה-17, התנפלויות הקוזקים ופלישות השוודים וההונגרים, הביאו לפגיעות אנושות בעיר ולירידה מתמדת במצבה הכלכלי.

קרא עוד...

הכיבוש האוסטרי של גליציה ב-1772 לא היטיב עם העיר, אשר נותקה מקשרי המסחר עם חלקי פולין המערבית שעברה לידי הפרוסים, והחלה עזיבה של סוחרים את העיר. אמנם, בראשית המאה ה-19 החל מפנה במעמדה של העיר, אשר הוכרזה כעיר חופשית, וכבירת הנפה. קו הרכבת שהוקם בין קרקוב לפשמישל עבר דרך ירוסלב. ענף ההנעלה התפתח בעיר במהלך אותה התקופה, ובמפקד משנת 1881 נמנו בעיר כ-400 סנדלרים וכ-300 מספקי שירותים לענף כלכלי זה. בנוסף, משנת 1867 ועד פרוץ מלחמת העולם הראשונה, התבצעו בעיר בהתמדה עבודות תשתית משמעותיות: בין השאר, יושרו מגרשים ורחובות, וב-1900 הותקנה תאורת גז ברחבי העיר. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, הפך נהר הסאן לקו החזית בין הצבא האוסטרי והרוסי, והעיר עברה פעמיים מיד ליד. זו כמובן השפיעה קשות על האוכלוסיה שנותרה בעיר, והביאה להרס רב.

היהודים

כבר בשנת 1464 ידוע לנו על יהודים המתגוררים בירוסלב, אך היישוב היהודי בעיר לא התפתח ובשנת 1561 מתגוררים בעיר רק שני יהודים. מדוע לא התפתח היישוב היהודי עד אז? קשה לדעת. אך בשנת 1571 קבעה בעלת העיר שלא יינתן ליהודים לשבת בעיר, למעט שתי משפחות. איסור שכזה הוחל בערים שונות בפולין, אך בירוסלב החוק בנושא זה הוקפד היטב, ואף המלך יאן סובייסקי, הידוע בסבלנותו ליהודים חידש את זכותה של העיר בעניין זה בשנת 1676. בשנת שס"ח (1608) מספר ר' מאיר (מהר"ם) מלובלין שאין בירוסלב ספר תורה ובית כנסת, ולכן הביאו ספר שכזה מפשמישל, לטובת ועד ארבע הארצות שהתכנס ביריד בירוסלב. היהודים התיישבו בעיקר בפרברים של העיר, ובפרבר פלקין האוקראיני נוסד בית הכנסת ובית העלמין היהודי. למרות האיסור בשנת 1613 מתגוררים בירוסלב 5 יהודים, ובמחצית המאה נזכרים בתעודות מספר שמות יהודיים כחוכרי טחנות קמח, מס ומכס. במחצית אותה המאה כבר התארגנו מספר בעלי מלאכה יהודיים באיגודים מקצועיים הדומים במבניהם לאלו הנוצרים, אליהם יהודים היו מנועים מלהיכנס.

הקמת בית העלמין הראשון של יהודי ירוסלב בראשית המאה ה"ח חצ היום צעד משמעותי בעצמאותה של הקהילה, שהייתה כפופה לקהילת פשמישל משנת 1638. בשלהי המאה ה"ז היו כבר מספר סוחרים יהודיים גדולים, ובהם סוחר תבואה, מזון, עורות וטקסטיל אשר היו בקשרי מסחר עם השווקים בדאנציג. בשנת 1723 מעיד עירוני נוצרי מירוסלב ש'בתוכנו אין אף סוחר נוצרי אחד, היהודים מנהלים את כל המסחר'. התפתחות היישוב היהודי בתקופה זו הביאה גם לחיכוכים קשים בין התושבים היהודיים לבין שכניהם הנוצריים. היהודים החלו רוכשים בתים ואט אט נוצר רחוב היהודים בעיר. המתיחות הגיעה לשיאה בשנת 1686 אז נאלצה המלכה מריה קז'מירייה להתערב אישית ולפתור את הסכסוך בין הצדדים, ובשנת 1687 הוצא צו המגביל את מקומות היישוב של היהודים. סביר להניח שבאותה התקופה כבר נבנה בית הכנסת, אף שאין הוכחות ברורות לכך.

למרות שגם העיר ירוסלב נכבשה בידי הקוזאקים של חמלניצקי במהלך מאורעות ת"ח-ת"ט, היהודים שבעיר לא נפגעו, זאת למרות שתושביה הנוצריים של ירוסלב נשדדו, הכנסיות והמנזרים בעיר נפגעו וכמעט שהוצתה כל העיר. האגדה מספרת שהיהודים בירוסלב ברחו מן העיר מבעוד מועד וחזרו לאחר חלוף הסכנה.

הקהילה היהודית בירוסלב התפתחה אמנם באיטיות, אך למרות זאת היו ירוסלב ולובלין מקומות ההתוועדות העיקריים של ההנהגה היהודית בפולין-ליטא. ירוסלב זכתה לזה בזכות הירידים הגדולים שהתקיימו בה בחודשי הקיץ. במהלך ההתוועדויות הללו הוכרעו סכסוכים בין קהילות, נקבע גובה תשלום המס של כל קהילה, נקשרו קשרי שידוכין בין האריסטוקרטיה של הקהילות, יושבו מחלוקות הלכתיות, תוקנו תקנות ועוד.

בשנת 1737 הואשמו יהודים בירוסלב ברצח של נערה נוצריה לצורכי פולחן, וכמה מהם הודו לאחר עינויים קשים במעשה, והוצאו להורג באכזריות. אחד מהם איבד עצמו לדעת תוך כדי החקירות. עם זאת, במחצית המאה ה"ח ידועים לנו שיתופי פעולה בין מסדרי הישועים מפשמישל עם יהודים מירוסלב והסביבה, במסחר ויצוא של עץ למערב אירופה.

רבה הראשון של ירוסלב היה ככל הנראה ר' ישעיה ב"ר נתן נטע מקרקוב, שהיה רבה של ירוסלב עד שנות התשעים של המאה ה"ז, בתקופה בה הייתה העיר כפופה לקהילת פשמישל וכך גם רב העיר. עד שנות השמונים של המאה ה"ח כיהנו בעיר מספר רבנים, בניהם ר' זכריה מנדל פרנקל, תלמידו של ר' אלימלך מליז'נסק ומחבר קובץ ההנהגות החסידית 'דרכי צדק'. עם הכיבוש האוסטרי השתחררה סופית קהילת ירוסלב משלטונה של קהילת פשמישל, והוכרה כקהילה עצמאית בשנת 1774, ובשנת 1785 הוכפפו אליה גם היהודים שחיו בכפרים הסמוכים. רבה הראשון של קהילת ירוסלב העצמאית היה ר' משה יהושע הלוי הורוויץ, ועד 1820 כיהנו בעיר עוד 4 רבנים, ביניהם שניים מחתניו של ר' זכריה מנדל הנ"ל. בתקופתו של אחד מהם, ר' נפתלי הירץ חריף, נבנה ונחנך גם בית הכנסת הגדול בשנת 1811 שהיה בית הכנסת הראשון שנבנה בתחומי העיר. בסוף המאה ה"ח גדל בעיר ר' יעקב משולם אורנשטיין מחבר הספר 'ישועות יעקב', שפעל בעיר ועסק בהוראה עד שנתמנה לרבה של ז'ולקווא ולאחר מכן היה רבה של לבוב. שתי התנועות - החסידות וההשכלה הכושרים בירוסלב. עוד באמצע המאה ה"ח שניים מתושבי ירוסלב: ר' אהרן ירוסלבר טוגנדוולד ור' אהרן פרידנטל היו מיידידי ותלמידיו של משה מנדלסון בגרמניה ואף השתתפו עמו במלאכת ה'ביאור' של התנ"ך לגרמנית. הללו שבו בסוף המאה ה"ח לפולין והשתתפו בהקמת מוסדות ההשכלה בגליציה. בראשית המאה ה"ט פעל בירוסלב המשכיל יצחק ארטור שהיה לימים מורה בבית הספר של יוסף פרל בטרנפול. בעיר פעל גם המשורר אריה ליב קינדרפריינד מזמושץ' והחל משנת 1845 עמד בראש הקהילה היהודית בירוסלב הרופא ד"ר מאוריצי פרנקל, שהיה פעיל מאוד בהפצת ההשכלה בקהילה בירוסלב. בשנת 1864 כאשר נפטר רב העיר, ר' יצחק יעקב הורוויץ, ביקשו משכילי העיר למנות רב בעל אוריינטציה 'מתקדמת', אשר ידרוש בציבור בגרמנית וברוח ההשכלה. רק בשנת 1870 נתמנה ר' שמואל ואלדברג אשר הסתכסך עם ראשי הקהל ופוטל מתפקידו לאחר שנה, והוחזר לתפקידו רק לאחר תערבות של גורמים מחוץ לקהילה. עם זאת, המשיכו לפעול בעיר מספר אישים בעלי אוריינטציה של חסידות ולמדנות כר' שמעון מרילס (ירוסלבר), רבי מנדל חסיד שהיו ידועים כבעלי מופתים וכלמדים, ואף בין משכילי ירוסלב נמצאו למדנים כר' וואלף וילר מחבר הספר 'בנימין זאב אחרון' שנדפס בשלושה כרכים בירוסלב ופשמישל (1899, 1900, 1903), ובו שאלות ותשובות בהלכה וחידושים בתלמוד.

במחצית השנייה של המאה ה"ט התרחשו מספר אירועים דרמטיים שהשפיעו על הקהילה בירוסלב. ב-25 במרץ 1869 פרצו פרעות ביהודי ירוסלב בידי קבוצת בריונים שהשתוללו ופגעו ברכוש יהודי עד 05 באפריל. השלטונות המקומיים מנעו מן הצבא להתערב, ורק בלחץ חיצוני הופעל כוח לדיכוי המהומות. באותה העת ביקש ראש העיר למנוע מן היהודים מלהשתתף במכירות פומביות בעיר. אמנם, הקהילה היהודית בירוסלב המשיכה לגדול למרות זאת, ובשנת 1872 מספר היהודים בעיר היה כ-4500 נפש. באותה השנה החזיקה הקהילה בבית חולים יהודי, אשר הכנסות בית המרחץ שימשו להחזקתו. בשנת 1874 כאשר לראשונה הורשו יהודים להשתתף בבחירות למועצת העיר, נבחרו 12 נציגים יהודיים מתוך 36 חברי עירייה. בשנת 1876 השתנה מבנה ועד הקהילה, ונבחרו באופן דמוקרטי 16 חברי וועד. עד שנת 1905 נבנו בעיר בית מדרש חדש, בית זקנים, בית ספר ע"ש הברון הירש.

הפעילות הציונית בירוסלב התחילה כבר בראשית שנות ה-90 של המאה ה"ט. הוקמה בעיר אגודת 'קדימה', חברה 'ארץ ישראל', וסניף של ארגון 'חברת יישוב ארץ ישראל'. עד לשנת 1913 הוקמו מספר גדול של ארגונים וסניפים של מפלגות ציוניות שונות כמו 'השחר', 'פועלי ציון', 'עבריה', 'המזרחי' ועוד. בשנת 1906 הוקמה חברת 'ועד לתחיית שפת עבר', שיזמה קורסים לעברית ולמקצועות היהדות, ושנת 1913 הוקם ארגון 'כינור דוד' להוראת מוסיקה.

במהלך מלחמת העולם הראשונה קיימה הקהילה היהודית קרן צדקה עבור מעוטי יכולת מכל העמים, ובשנת 1917 הוקם בית יתומים. עם תום המלחמה פרצו מספר אירועים אנטישמיים בירוסלב, נופצו שמשות של מוסדות וחנויות של יהודים, וועד הקהילה התארגן ביחד עם המפלגות הפוליטיות השונות בכדי להילחם בתופעה. בשנת 1921 נפנתה הקהילה לבחירה של רב לעיר, אשר הייתה ללא רב במשך 15 שנה. לרב העיר נבחר הרב יצחק שטינברג שכהן בתפקיד זה עד לחורבנה של ירוסלב במלחמת העולם השנייה. בתקופה זו פרחו מוסדות תלמוד התורה בעיר, שמנו אז כמה מאות תלמידים, ובשנת 1923 הוקמה ישיבה קטנה בירוסלב. הרב שטינברג עמד גם בראש קופת גמילות החסדים שבעיר, אשר סיפקה הלוואות ללא ריבית עבור סוחרים ובעלי דוכנים. הרב שטינברג גם פעל למען חיילים יהודיים ששרתו בצבא הפולני בבסיסים הרבים שסביב ירוסלב.

מבחינה כלכלית יהודי ירוסלב המשיכו להחזיק בחלק הארי של כלכלת העיר, וכ-80% מכלל המפעלים בעיר היו בבעלות יהודית או בשותפות של יהודים. בעיר התקיימו באותה התקופה גם מספר אירגוני ספורט: 'מכבי', 'דרור' ו'הפועל'. במועצת העיר שבין שתי המלחמות כיהנו 1928 כ-16 נציגים יהודיים מתוך 48, ומהם שניים שמשו בתפקיד ממלא מקום ראש העיר. בבחירות האחרונות בשנת 1939 הציגו מועמדות 2 מפלגות יהודיות, בראש אחת מהן עמד הרב שטינברג ברשימה שכללה גם קומוניסטים יהודיים וכמה מתבוללים.

מלחמת העולם השנייה

עם פרוץ המלחמה הופצה ירוסלב וחלק מתושביה היהודיים ברחו מזרחה אל שטחי ברית המועצות, ברובם צעירים. לאחר כשבוע התפנו מן העיר מוסדות השלטון הפולני, והחלו מעשי שוד של המוסדות השלטוניים ושל חנויות, בעיקר של יהודים. עם כניסת הצבא הגרמני הנאצי לעיר הוכרחו היהודים לספק כוח אדם לעבודות כפייה, וכן חויבה הקהילה וראשיה לשלם כופר כספי גבוה ולשם כך נלקחו כבני ערובה כ-50 מבני הקהילה ומנהיגיה. הללו גורשו מן העיר מזרחה מייד עם תשלום הכופר, וחלקם נרצחו בדרכם לעברו המזרחי של נהר הסאן, ובניהם גם יו"ר הקהילה אלימלך רייך. כשלושה שבועות לאחר הכיבוש הגרמני רוכזו היהודים במגרש הספורט הפולני 'סוקול' עם ציוד מועט. לאחר שנשדדו מהם דברים יקרי ערך גורשו היהודים (כ-7000 איש) לעברו המזרחי של הסאן, כאלו שנותרו בעיר גורשו לברית המועצות במהלך השבועות הבאים. רבים מהם גורשו לעומק ברית המועצות בשנת 1941-1940, לסמרקנד שבאוסבקיסטן ולהרי אורל. רק חולים ונכים נותרו בעיר, אליהם הצטרפו גם חיילים יהודיים מן הצבא הפולני שחזרו מן השבי. הללו נכללו תחת יודנרט איזורי שמקום מושבו היה בלנצהוט, ובראשו עמד יהודי בשם רוטנברג. ביוני 1942 גורשו אחרוני היהודים מירוסלב לשינובה וגורלם היה כגורל יהודי שינובה. לאחר המלחמה חזרו חלק מן הניצולים מיהודי ירוסלב לעירם, אך מעשי רצח שונים בסביבה של ניצולים בידי כנופיות לאומניות פולניות הביאו לנטישתם את העיר.

(רועי גולדשמידט)

מקורות:

יצחק אלפרוביץ (עורך), ספר ירוסלב: גל-עד לזכר עירנו, תל אביב תשל"ח

פנקסי הקהילות, ג, יארוסלאב, עמ' 213-220.

ישראל היילפרין, פנקס ועד ארבע ארצות: שמ"א-תקכ"ה, מהדורת ישראל ברטל ותוספת מבוא מאת שמואל אטינגר, ירושלים תש"ן.

גרשון דוד הונדרט, גאולה קטנה ומעט כבוד: החברה היהודית בפולין-ליטא במאה הי"ח, ירושלים תשס"ח.

יעקב גולדברג, החברה היהודית בממלכת פולין-ליטא, ירושלים תשנ"ט.

מאיר וונדר, 'רבי שמעון מירוסלב', המעיין יג (תשל"ג), עמ' 59-67.

[ראיה מידע נוסף על קהילת ירוסלב באתר מסע גליציה](#)

אזור היסטורי-תרבותי: Western Galicia

פריטים רלוונטיים לקהילה

שנה	סוג הפריט	כותרת
1759 עד 1628	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	"Umowy prywatny", oraz kwity, kontrakty i akta ...
1915	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	"О лицах иудейского вероисповедания, служащих ...
1915	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	"О неблагонадежном элементе Галиции", в т.ч. ...
1834	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	- Wahl von Rabbinern und Bewerber zur Gemeinde...
1881	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1. Doniesienia o pogromach i incydentach antyse...
1882	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...
1898	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...
1898	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...
1882	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...
1882	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...

[פריטים נוספים](#)

<http://www.jgaliciabukovina.net/he/node/111125>Source URL: